

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A személyhez fűződő jogok és a tájékoztatáshoz való jog relevanciája a
betegellátásban, az invazív eljárást megelőző beleegyező nyilatkozat**

Szerző:

dr. Fajta Gabriella

bíróági titkár

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény, valamint a Ptk. személyhez fűződő jogokat tartalmazó 75.§, valamint a 76.§ rendelkezései alapján a beteg minden testi-lelki ártalmának (betegségének, kóros állapotának) kezelését (megelőzését, megszüntetését, javítását) - a pontosan meghatározott jogszabályi kivételekkel - az érdekelt egyetértő beleegyezésével szükséges elvégezni ahhoz, hogy bármely jogi felelősség e tekintetben kizárható legyen. Az írásbeli beleegyezés szükséges és ajánlott lehet azért is, mert ez alapján az orvosi beavatkozás jogszerűsége és a tájékoztatás megtörténtének dokumentálása ily módon lesz igazolható. Az egészségügyi törvény 13.§ (1) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy a betegnek joga van a számára egyéniesített formában megadott teljes körű tájékoztatáshoz. Az egyéniesített forma azt jelenti, hogy a betegnek joga van arra, hogy számára érthető módon kapjon tájékoztatást, figyelemmel életkorára, iskolázottságára, ismereteire, lelki állapotára, e tekintetben megfogalmazott kívánságára, míg a teljes körű tájékoztatás fogalmkörébe az tartozik, hogy a betegnek joga van arra, hogy részletes -teljes- tájékoztatást kapjon egészségi állapotáról, beleértve ennek orvosi megítélését is, a javasolt vizsgálatokról, beavatkozásokról, a javasolt vizsgálatok, beavatkozások elvégzésének, illetve elmaradásának lehetséges előnyeiről és kockázatairól, a vizsgálatok, beavatkozások elvégzésének tervezett időpontjairól, arról, hogy a javasolt vizsgálatok, beavatkozások tekintetében döntési jog illeti meg, a lehetséges alternatív eljárásokról, módszerekről, az ellátás folyamatáról és várható kimeneteléről, a további ellátásokról, valamint a javasolt életmódról.

A műtéti beavatkozások kapcsán is a tájékoztatás megtörténtének igazolása válhat szükségessé, vagy zárhatja ki, vita esetén a felelősséget. Az egészségügyi törvény azonban nem csak a betegek jogainál emeli ki a tájékoztatáshoz való jogot, mint az egyik legfontosabb betegjog, hanem egyben az orvos kötelezettségeként is megfogalmazza azt, hogy a beteg állapota által indokolt rendszerességgel, a tőle elvárható ismereteknek megfelelően és legjobb tudása szerint tájékoztassa a beteget egészségi állapotáról.

A tökéletes tájékoztatással csökkenthetjük az esetleges félreértéseken alapuló konfliktusokat. A mindenre kiterjedő tájékoztatás azon a jó orvos-beteg kapcsolaton alapul,

melyben a beteg beszámol teljes körűen egészségügyi panaszairól, elmondja, jellemezve esetleges fájdalmát, személyes kéréseit. Ekkor lehetőség adódik arra, hogy a beteg megnyíljon az orvos felé, és a kialakuló kommunikáció alkalmával az orvos olyan információkhoz juthasson betegéről, amivel esetleges problémája okát megtalálhatja. Az első consultatio alkalmával felvételre kell, hogy kerüljön a beteg anamnézise.

Az anamnézis hiánytalan, mindenre kiterjedő felvétele nagyon fontos és szükséges feltétel a bejegyzés vonatkozásában.

Egyrészt ezzel dokumentálható, hogy a beteg milyen panaszairól tud saját maga, milyen esetleges gyógyszerérzékenysége, allergiája van, melyekre kiemelten figyelemmel kell lenni kezelése során, illetve ezzel támasztható alá esetlegesen az, hogy -tekintve, hogy ő maga sem ismerte - lehetséges betegségeit, nem is közölte az orvossal. Lehetőség szerint az anamnézis lapot a beteg személyesen töltse ki és írja azt alá, dátummal ellátva.

Esetleges ezzel kapcsolatos kérdéseire való válaszadást segítenie kell a rendelő személyzetének és az orvosnak is. Ez az első megnyilatkozás a beteg részéről, mely eredetben, kartonjában megőrzendő. A jó anamnézis lap minél részletesebb, annál jobb, mivel az orvos számára is nagyobb biztonságot ad több ismeret szerzésével, másrészt segíti a gyógyítást, mivel szűkíti az esetleges problémák körét. Előnyös lehet, ha az anamnézis lap tartalmazza a beteg elérhetőségét is.

Mindezek alapján a beteget az orvos részletesen tájékoztatja a beavatkozások szükségességéről.

A betegtájékoztatás minden egyes beteg esetén szóban és szükség esetén írásos anyagokkal történik, mely magába foglalja a tervezett esetleges sebészeti beavatkozásokat is.

A betegtájékoztatásnak mindig tartalmaznia kell a tervezett terápiát, kezelési alternatívákat, a kezelés menetét, a kezeléssel összefüggő lehetséges kockázatokat, a kezelés várható költségeit, a betegtől elvárt együttműködést, utasítások betartását, az utókezelést, utógondozást, a garanciavállalás mértékét és annak feltételeit.

A beteget abba a helyzetbe kell hozni, hogy felelősséggel határozhasson az alkalmazandó terápiáról, annak minden vonatkozásában.

Ezen tájékoztatást legegyszerűbb egy kezelési terv formájában rögzíteni, mely árajánlatként is szolgálhat egyben. Részletes betegtájékoztatás révén teljesíthetők a jogi követelmények, biztosítható, hogy a betegnek a kezeléssel szülő tájékozódási joga érvényesüljön.

A beteg saját személyére vonatkozó döntési jogának gyakorlásához a legalapvetőbb feltétel a döntéshozatalhoz szükséges megfelelő tájékoztatás és annak megértése. Ehhez elsősorban egy jól működő információáramlásra alapuló beteg-orvos kapcsolat szükséges, mely az ellátás egészét kell, hogy jellemezze.

Itt fontos kiemelni, hogy a kiskorú, vagy cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezett beteg esetén a döntési jogot a Ptk 12/A.§ (1) bekezdése és a 12/C.§ (1) bekezdése, illetve a 14.§. (1) bekezdése alapján a szülő, illetve a törvényes képviselő gyakorolja.

Ez azonban nem azt jelenti, hogy a kiskorú vagy cselekvőképességében korlátozott nagykorú személyt nem kell tájékoztatni az elvégzendő beavatkozás lényegéről és folyamatáról, csupán a döntési jogosultság van a törvényes képviselő kezében.

Amennyiben a beteg hozzájárulását nem személyesen adja, úgy a nyilatkozattevő pontos hozzátartozói jogállását a nyilatkozatra rá kell vezetni.

A hatályos jogszabályok alapján kötelező formaként nem mellőzhető a nyilatkozat írásba foglalása műtét, műtétnek minősülő vizsgálati eljárás, valamint minden olyan vizsgálati és gyógyító eljárás esetén, amely a beteg létét közvetlenül veszélyeztet. Az utóbbi esetekben az írásbeliség csak akkor mellőzhető, ha adott helyzetben (pl.: közvetlen életveszély elhárítása) hozzájárulás megadására nincs lehetőség.

Az írásbeli nyilatkozat érvényességének feltétele, hogy a felvilágosítást adó orvos (kezelőorvos) és a beteg aláírásával látja el a jognyilatkozatot, valamint azon fel kell tüntetni a dátumot. A beavatkozáshoz csak önkéntes hozzájárulás érvényes, vagyis, ha a beteg befolyásmentesen, nem tévedés, megtévesztés, fenyegetés hatására adja meg. A beteg megfelelő

tájékoztatás után dönt saját gyógykezeléséről, és ezáltal választ a rendelkezésre álló terápiák között is. Ezért is kell, hogy tartalmazza a nyilatkozat a betegségről és a felajánlott terápiáról szóló tájékoztatás megtörténtének tényét, a felajánlott beavatkozások lehetőségét, és hogy a felajánlott eljárások közül a beteg befolyásmentesen mely terápiát választotta.

A beteg, illetve törvényes képviselője az egyetértését bármikor visszavonhatja, illetőleg megváltoztathatja. Az orvosi tevékenység jogszerűsége csak arra a beavatkozásra, kezelésre vonatkozhat, amelyhez a beteg beleegyezését adta. Ezért indokolt, hogy a beteg minden egyes műtéti beavatkozás előtt megtegye a nyilatkozatot, aláírásával és dátummal lássa el mind ő, mind orvosa.

A nyilatkozatnak tartalmaznia kell továbbá a beteg személyes adatait, beazonosítható módon.

A tájékoztatás, a nyilatkozatok tétele, a kommunikáció legfőbb indikációja, a páciens kellő mértékű, arányos, az egyéni szempontokat figyelembe vevő olyan mértékű és tartalmú informálása, hogy a beavatkozásokba történő beleegyező nyilatkozatát kellő tájékozottság mellett felelősen tehesse meg. A tájékoztatásnál figyelni kell a fokozatos, lépcsőzetes tájékoztatásra. Az orvos a beteg tájékoztatását körültekintően, szükség szerint fokozatosan, a beteg állapotára és körülményeire tekintettel kell, hogy megtegye, figyelmet kell fordítani továbbá a kezelés általánosan ismert, jelentős mellékhatásaira, az esetleges szövődményekre, és a beavatkozások lehetséges következményeire, azok előfordulási gyakoriságára, valamint meg kell győződni arról, hogy a beteg a tájékoztatást megértette.

A tájékoztatás és tájékozódás hiányosságai, felszínessége, a formális és a megértés szintjét el nem érő nyilatkozatok, a nem megfelelő kommunikáció, az eljárás sikerességét veszélyeztető egyik legjelentősebb kockázatot jelentik.

Szükséges továbbá a beteggel a műtét utáni teendőket is egyeztetni. Célszerűnek mutatkozik egy azon nyilatkozatban -mellyel a műtéti eljárásba beleegyezett- rögzíteni a beteg műtétet követő napokban való teendőit is, illetve azt, hogy mitől tartózkodjék. Erre egy műtét típusonként rendszeresített formanyomtatvány is készíthető. Ez tartalmazhatja, hogy az adott a

betegnek a beavatkozás után milyen módon kell alkalmazni a felírt gyógyszereket, mit ehet, ihat, valamint azt, hogy ha bármilyen problémája mutatkozik milyen telefonszámot hívhat fel, vagy hová fordulhat kérdéseivel.

Tájékoztatni kell a beteget arról, hogy az orvosi utasítások figyelmen kívül hagyása esetén, illetve és a gondozás elmaradása milyen kockázati tényezőt jelenthet és az hogyan hathat ki a gyógyulásra. Kiemelendő azonban az, hogy a szóbeli tájékoztatás nem helyettesíthető az előre elkészített általános ismertető anyagok átadásával.